ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МИЛЛИЙ ГВАРДИЯСИ ҲАРБИЙ-ТЕХНИК ИНСТИТУТИ

“ГУМАНИТАР ВА ИЖТИМОИЙ ФАНЛАР” КАФЕДРАСИ

“ЁШЛАРГА ОИД ДАВЛАТ СИЁСАТИНИНГ ЁШЛАР ИЖТИМОИЙЛАШУВИДАГИ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ”

МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ КОНФЕРЕНЦИЯСИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МИЛЛИЙ ГВАРДИЯСИ ҲАРБИЙ-ТЕХНИК ИНСТИТУТИ

“ГУМАНИТАР ВА ИЖТИМОИЙ ФАНЛАР” КАФЕДРАСИ

“ЁШЛАРГА ОИД ДАВЛАТ СИЁСАТИНИНГ ЁШЛАР ИЖТИМОИЙЛАШУВИДАГИ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ”

мавзусидаги Республика илмий-амалий конференцияси материаллари тўплами

2019 йил 25 октябрь

ТОШКЕНТ - 2019

ЎҚИТУВЧИ ШАХСИ – ЁШЛАР ИЖТИМОИЙЛАШУВИДА АСОСИЙ ОМИЛ

Тураева Д.Р.

ТДШИ, Педагогика ва психология кафедраси ўқитувчиси,
психология фанлари бўйича фалсафа доктори (Phd)

Юрт тақдирига бевосита алоқадор фаровон, қудратли, демократик, эркин фуқаролик жамиятини барпо этиши масаласини амалда ҳал этишда қатор муаммолар ҳам мавжуд. Бу муаммоларнинг маълум қисми, жумладан, малакали мутахассислар тайёрлайдиган ўқитувчилар, педагог мухандислар фаолият услубига, шунингдек ўқитувчи-талабалар ўртасидаги ўртасидаги ўзаро мунособатларига бориб тақалади. Юртбошимиз Олий Мажлиснинг биринчи чақириқ IX сессиясида таъкидлаганидек, “Ўқитувчининг бош вазифаси талабаларда мустақил фикр юритиш кўникмаларини ҳосил қилишдан иборатлигини яхши тушунамиз, лекин афсуски, амалда тажрибамизда унга риоя қилмаймиз”[1]

Тадқиқотимиз долзарблиги шундаки, ўқитувчи ва талаба ўртисидаги ўзаро мунособатлар, ўқитувчининг фаолият услуби замонавий талаблар, демократик тамойиллар асосида қайта қуриш шахслараро мунособатлар психологияси ва ҳамкорлик психологияси муаммолари билан чамбарчас боғлиқ эканлиги кўзга ташланади.

Ҳолбуки, ўқитувчи фаолият услубида якка хокимликнинг демократик мунособатларга айланиши ўқитувчи-талабанинг жамиятда тутган мавқейи, обрў-эътиборлилиги талабалар рухиятига оқилона таъсир кўрсата олиш жараёнлари конкрет ижтимоий –психологик қонуниятларни билиш, уларни аниқлаш йўлларини тадқиқ этиш, малакали мутахассислар тайёрлаш ва уларни қайта тайёрлаш таълим масканларидаги таълим-тарбия жараёнларини демократик тамойиллар асосида бошқариш- таълимнинг энг замонавий, давр рухига мос шакллари ва усулларини жорий этишга кўмаклашади, ўқитиш самарадорлигини оширади.

Маълумки, Шарқда, хусусан Марказий Осиёда илм-ҳунар доимо улуғланган, илмга, ҳунарга ўргатган инсон эса ҳурматга созовор бўлган. Буюк алломаларимиз Абу Райҳон Беруний, Ибн Сино, Ал-Хоразмий, Амир Темур, Алишер Навоий, Улуғбек, маърифатпарварларимиз Маҳмудхўжа Беҳбудий, Абдулло Авлоний, Мунаввар қори, Абдурауф Фитрат каби буюк сиймолар ҳам устоз қўлида таҳсил олганлар. Айнан устоз-шогирд ўртасидаги азалий

[1] И.А.Каримов. Баркамол авлод-Ўзбекистон тараққиёти пойдевори.- Т.,1998. -9-бет.

мунособатларни юқори қадрлаганлар, бу каби инсоний тамойилларга барча алломаларимиз қатъий амал қилганлар.

Ўқитувчи шахси –шахс шаклланишида асосий омилдир. Ўз даврида К.Д.Ушинский ҳам ўқитувчи талабаларга фақатгина билим бериш билан эмас, балки улар балан ўзаро мулоқатда бўлиб ишонтира олиши, уларга ёқа олиши лозим, чунки ўқитувчи шахси талабага қаттиқ таъсир ўтказа олади деган эди.

Ўқитувчи-талаба мунособатлари доирасида ёшлар касбий маданият ва маълумотни, меҳр-оқибат ва ҳалолликни, аҳлоқий покликни шакллантира олиши лозим.

Гурухдаги шахслараро мунособатни кўп жиҳатдан ўқитувчининг талабалар билан, бутунлай гурух жамоаси билан муносабатининг услубига мутлақо боғлиқлигини қайд этамиз. Муносабат услуби—ўқитувчи билан болалар ўзаро муносабатининг барча актларини ифодаловчи ички психологик фондир. У юзага келиш даврига қараб, педагогик ўзаро таъсирлашувнинг ўзига хос тизимини ҳосил қилади. Агар муносабат ижобий мазмун касб этса, ижобий (барқарор ижобий услуб), Салбий мазмунни ифодаласа, салбий (барқарор салбий услуб) хусусиятларини номоён қилади. Шунингдек, пассив- ижобий, пассив-салбий ва барқарорликни номоён қилувчи, ички мутаносибликни англатувчи муносабат услублари ҳам мавжуддир.

“Ўқитувчиларингиз билан талабаларнинг бир-бирига бўлган ўзаро муносабати тўғрисида қай даражада суҳбатлашиб турасиз?” саволи юзасидан иккинчи, учинчи босқич талабалари бу борада фаолроқ бўлиб, босқичдан босқичга ўтганда масала бўйича талабанинг талабаларга мурожатига эҳтиёж ортиб бормоқда. Биринчи босқич талабаларининг 41% эса, масала юзасидан ўқитувчиларга мурожат қилмас экан. Бу албатта уларининг таълим муассасаси муҳитига мослашиши билан боғлиқ.

Ўқитувчилар ҳақида талабаларнинг фикри” анкетасидаги “Ўқитувчиларингиз билан қай даражада суҳбатлашиб турасиз?” саволномасидан олинган натижаларда “айтиш қийин” дейилган жавоб ҳам бўлиб, энг кўп айтишга қийин бўлган масала келажак ишлар тўғрисидаги масала эканлиги аён бўлди.

Натижалардан кўриниб турибдики, таълим муассасаси талабалари босқичдан босқичга ўтганда ўқитувчилар ҳақидаги фикрлари ўзгариб бормоқда. Биринчи босқич талабалари кўпинча ўқитувчилар билан “Ўқиш билан боғлиқ ишлар тўғрисида.“ суҳбатлашиб туришса, иккинчи ва учинчи босқич талабалари, “Шахсий ишлар” тўғрисида, “Ота-оналар билан муносабат“ тўғрисида, “Атрофдагиларнинг хатти-ҳаракати ва ҳулқи” тўғрисида, “Талабаларнинг бир-бирига бўлган ўзаро муносабати” тўғрисида ҳар доим суҳбатлашиб туришларига эҳтиёжи ўсиши аниқланди.

Шундай қилиб, ўтказилган сўровнома натижаларидан шундай хулосага келдик:

1. Босқичдан босқичга ўтиб, таълим муассасаси муҳитига мослашиб борган сари талабаларининг ўқитувчига марожат қилишига эҳтиёжи ортиб боради.
2. Таълим муассасаси талабаларининг келажак режалари тўғрисидаги тасаввурлари тўла-тўкис шакилланмаганлиги туфайли бу борада ўқитувчи билан суҳбатлашишга эҳтиёжи ошиб боради.

Ўқитувчи билан талабалар ўртасидаги мулоқат қанчалик фаол бўлса, таълим-тарбия тизимида шунчалик муваффақиятга эришилади. Таълим муассасаси остонасига илк қадам қўйган талабалар билан мулоқат ўрнатиш ўқитувчиларнинг асосий вазифаси деб ҳисоблаймиз. Шунинг учун биз қуйидаги тавсияномаларни таълим муассасаси профессор-ўқитувчиларига ва ота-оналарга, гуруҳ раҳбарларига тавсия қилишни лозим топдик.

1. Ўқитувчилар билан талабалар мулоқати тўғрисида анкет-сўровномалар ўтказиб шулар асосида ҳар хил кечалар, суҳбатлар ўтказиш.
2. Дарс жарёнида, дарсдан ташқари психологлар билан биргаликда гурухий тренинглар, индивидуал суҳбатларга кўпроқ эътибор бериш лозим.
3. Ўқитувчилар ва ҳар хил ёшдаги одамлар билан ўзаро мунособатда бўлишга оид ўйинлар, суҳбатлар кечалар турли мавзуларда баҳслар, музокаралар ўтказиш.
4. Тажрибаси кам, эндиган педагогик фаолият билан шуғулланаётган ўқитувчиларни тажрибали ва махсус мутахассисларга мурожаат қилишларини маслаҳат берамиз. Чунки бу маслаҳатларнинг барчаси таълим-тарбия жараёнларида хатоларга йўл қуймасликларингизга ёрдам беради деб ҳисоблаймиз. Ўтказилган барча тадбирлар ўқитувчи-талаба ўзаро мунособатида турли тўсиқларни бартараф этишга, талабалар билан ўқитувчилар ўртасидаги мулоқат ва мунособат ижобий бўлишига олиб келади. Шу билан бирга бўлажак мутахассисларни - фаровон, қудратли, демократик, эркин фуқаролик жамиятини барпо этишга қодир қилиб тарбиялашда самарали натижаларга эришиш мумкин деб ҳисоблаймиз.

Фойдаланилган адабиётлар

1. И.А.Каримов. Баркамол авлод-Ўзбекистон тараққиёти пойдевори.- Т.,1998.
2. А.А.Реан, Я.Л.Коломинский. Социальная педагогическая психология.- СПб.:Прайм- ЕВРОЗНАК, 2008.-574,[2]с.
3. Я.Л.Коломинский, Плескачёва Н.М., Заяц И.И, Митрахович О.А. Психология педагогического взаимодействия. Учебное пособие-СПб.: Речь,2007.-240с.

МУНДАРИЖА

1. **Хурсандов А.С.** Ёшларга оид давлат сиёсатини амалга оширишнинг ҳуқуқий асослари 5
2. **Usmonov K.X.** Yoshlarda vatanparvarlik, vatanga daxldorlik hissini yuksaltirishda ma’naviy tahdidlarni oldini olish davr talabidir 9
3. **Мадрахимова Г.С.** Ёшларга оид давлат сиёсатинингёшлар ижтимоий ҳаётидаги ўрни 14
4. **Рахмонов Т.Т., Камилов Ш.Х., Хамидов Ш.Р., Сангинов М.Б., Тўхтаев С.Х.** Ўзбекистон ёшларини ҳар тамонлама қўллаб қувватлаш омиллари ҳақида 17
5. **Sattorov A.A., Hamidov A.A.** Yoshlar tarbiyasi va yoshlar bilan ishlash bo’yicha “Farg’ona tajribasi” 23
6. **Mavlyanov R.T., Iskandarov U.Ch**. Yoshlarga oid davlat siyosatining yoshlar ijtimoiylashuvidagi o`rni va ahamiyati 26
7. **Абдурасулова Ф.Б.** Ёшларнинг ижтимоийлашувида миллий сиёсатнинг роли 30
8. **Расулова Н.С.** Ёшларга оид давлат сиёсатини амалга оширишда сиёсий партиялар ва жаҳон тажрибаси 32
9. **Юсупова Д.Д.** Ёшларда ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданиятни шакллантириш омиллари 37
10. **Jumayev S.S**. Yoshlarga oid davlat siyosati-mamlakat kelajagining asosiy vazifasi sifatida 40
11. **Толипов А.А**. Вояга етмаган ўсмирлар орасида жиноятчиликни олдини олишнинг ижтимоий-ҳуқуқий ечимлари 42
12. **Толипов А.Э.** Давлат тизимида бошқарувчи кадрлар фаолияти 47
13. **Saidboyev B.J., Kamilov M.A., Djumoboyeva Y.E**. Yoshlarga oid davlat siyosatining yoshlar ijtimoyilashuvidagi o‘rni va ahamiyati 51
14. **Murodova F.** O’zbekiston Parlamentida amalga oshirilgan islohatlarning mazmun mohiyati 55
15. **Ўрмонов Ҳ.Б.** Ўзбекистонда ёшларга оид давлат сиёсатини амалга оширишда янги давр 59
16. **Каримжонова З.** Ўзбекистон Республикасида ёшларни конституциявий ҳуқуқларини кафолатланиши 63
17. **Тураева С.Р.** Ёшларнинг маънавиятини оширишда китобхонлик тарғиботи 66
18. **Сагдуллаева Д.Ш.** Фуқаролик жамияти институтлари ёшлар ижтимоий фаоллигини ошириш омили сифатида 69
19. **Тураева Д.Р.** Ўқитувчи шахси – ёшлар ижтимоийлашувида асосий омилдир 73
20. **Утенбаева Г.М., Асатуллаев О.Х**.Основные факторы патриотического воспитания молодежи и их эффективное функционирование 76
21. **Тураханова Д.А., Каримова Б.Н.** Келажагимиз ёшларимиз қўлида 79

22. **Юлдашев С.Ў.** Ёшлар ижтимоийлашувида ижтимоий-маданий лойиҳалаштиришнинг аҳамияти 83
23. **Утенбаева Г.М.** Социализация молодёжи Узбекистана в условиях роста интернет технологий 86
24. **Кадиров М.Б., Юсупова Д.Д**. Ёшлар эстетик маданиятини юксалтиришда таълим муассасаларининг ўрни 90
25. **Муродов А.** Ёшлар сиёсий маданиятни юксалтиришда миллий ғоянинг ўрни 92
26. **Ёқубова.М, А.Толипов.** Ёшларни кибер таҳдиддан ҳимоялашнинг маънавий-ахлоқий жиҳатлари 99
27. **Jumayev S.S.** The formation of legal culture among youth is the guarantee of supporting the rights and the liberties of the youth of the Republic of Uzbekistan 100
28. **Irgashev D.I.** Istiqbolli yoshlar – buyuk davlat me'morlaridir 103
29. **Бердиева И.** Ёшлар маънавиятини юксалтириш, уларнинг бўш вақтини мазмунли ташкил этишда махалла ахлоқий–маънавий тарбия дорилфунуни 109
30. **Saidboyev B.J., Kamilov M.A.** Yoshlarda internet-madaniyatini shakllantirish va rivojlantirish ahamiyati 113
31. **Салимов Ш.Ю.** Мустақиллик даврида Ўзбекистон ёшларининг ижтимоий-демографик ҳолати 119
32. **Nosirova S.I., Ollonazarova N.O.** Yoshlarga oid davlat siyosati – taraqqiyotning muhim omili 122
33. **Рахмонов Х.Х.** Ўзбекистонда ёшларга оид давлат сиёсатини амалга оширишда ёшлар ташкилотлари ва ижтимоий институтларнинг аҳамияти 125
34. **Худойбердиев И**. Касбий ахлоқни шаклланишида ҳарбий маросимларни аҳамияти 130
35. **Худойқулов Й.А.** Ҳарбий таълимнинг ёшларни ижтимоийлашуви жараёнидаги ўрни: фалсафий таҳлили 134
36. **Холиқова Д.** Ностандарт вазиятларда бошқарувда таваккалчилик 137
37. **Насиров К.Ж**. Ўзбекистон ёшларининг камолоти – юртимиз тараққиётининг кафолати 141
38. **Менглиева С.С**. Объективные и субъективные факторы социализации личности, обуславливающие у молодёжи позитивное отношение к воинской службе 146
39. **Норматов Р.Т**. Ёшларни ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялашнинг ахлоқий жиҳатлари 148
40. **Хотамов Ш.Н**. Ҳарбий хизматчиларда миллий ғурур туйғусини шакллантириш давр талабидир 153
41. **Mirzajonov G'.T., Yettiboev G'.T**. Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda milliy qadriyatlarning ahamiyati 157
42. **Халилов Н.О., Ёкубова И.Р.** Социальная защита молодежи и практическая значимость государственной молодежной политики в военном

образовании 161
43. **Шамшетова А.К.** Курсантларнинг ўқиш фаолиятида психологик билимларнинг аҳамияти 164
44. **Джумашев А.Н.** Значение спорта в социализации современной молодежи 168
45. **Qodirov J.** Passionarlik milliy yaxlitlikni ta’minlash vositasi sifatida 171
46. **Тураева Д.Р.** Ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш муаммолари 174
47. **Тураева С.Р.** Ўрта Осиёда ёшларни темирчилик ҳунарига йўналтиришдаги қадрятлар 178
48. **Носиров Ф.Ш., Носиров Ш.Ш.** Китобхонлик ёшларни маънавиятга етакловчи кучдир 183
49. **Мухтаров Б.М.** Носируддин Самарқандий илмий меросининг ёшлар таълим-тарбиясидаги аҳамияти 186
50. **Ташметов Т.Х.** Миллий ғояни ёшлар онгига сингдиришнинг замонавий усуллари 190
51. **Алижанов А.Т.** Ахборот хавфсизлигининг ёшлар онгига таъсири 194
52. **Каракулов Ў.Э.** Ёшларни барқарор, ижтимоий муносабатлар руҳида тарбиялашда толерантлик 199
53. **Мирзаев. Ғ.Р.** Миллатлараро тотувлик ва ўзаро ҳамкорлик тамойилининг ёшлар ижтимоийлашувидаги аҳамияти 202
54. **Sattorov A.A**. O’zbekiston Respublikasining Markaziy Osiyo yoshlari borasida tashabbuslari 206
55. **Рашидова М.Х., Намозова Д.Б**. Аждодлар ўгити – ёшлар учун кучли маънавий қалқон 209
56. **Юлдашев С., Жўраев Х**. Глобаллашув шароитида ёшларнинг миллий қадриятларга содиқлиги 212
57. **O‘ralova H.** Rahbar madaniyati faoiyatining jihatlari tög'risida sharq allomalari asarlaridagi qarashlari va nazariyalari 214
58. **Хушвақтов Ҳ. О.** Ёш авлодни тарбиялашда умуминсоний ва миллий қадриятларнинг ўрни ва роли 218
59. **Сиддиков А.** Ёшлар ижтимоийлашувига глобаллашувнинг таъсири 220
60. **Санақулов А.Н**. Глобаллашув шароитида мафкуравий иммунитетни шакллантириш зарурати 222
61. **Махмудов Р.М.** Ёшларга оид давлат сиёсати – Ўзбекистон Республикаси умумий сиёсатининг бир йўналиши сифатида 227
62. **Худайбердиева Г.Х**. Миллий маънавий мерос маънавиятимиз манбаи 230
63. **Турсунов А.Р.** Ёшлар ижтимоийлашувида миллий қадриятлар ва глобаллашув шароитининг таъсири 238
64. **Бадалбаева М.Ю**. Биринчи Президент Ислом Каримов асарларининг ёшлар ҳаётида ўзига хос ўрни 243
65. **Ismailov M.K.** Yoshlar ijtimoiylashuvida oila institutining tutgan o’rni va uning asosiy vazifalari 246
66. **Raxmatov D.R.** Globallashuv jarayonining yoshlar ma’naviy muhitiga salbiy ta’siri va oqibatlariga davlat e’tibori 250

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МИЛЛИЙ ГВАРДИЯСИ ҲАРБИЙ-ТЕХНИК ИНСТИТУТИ

“ЁШЛАРГА ОИД ДАВЛАТ СИЁСАТИНИНГ ЁШЛАР ИЖТИМОИЙЛАШУВИДАГИ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ”

мавзусидаги Республика илмий-амалий конференцияси материаллари тўплами
2019 йил 25 октябрь

Техник мухаррир:
Муракаева З.И.

Босишга рухсат этилди: 30.10.2019. Буюртма: № _____ Формат
Times New Roman гарнитураси билан рақамли босма усулда босилди.
Ҳажми 15.7 б.т. Адади: 50 нусха.